

کتاب سیره رسول اکرم (ص)

پرویشگاه بقلم نانی و مطالعات فرهنگی

کاظم مدیر شانہ چی

استاد دانشگاه مشهد

کتاب سیره رسول اکرم

تاریخ اسلام و منجمله سیره رسول اکرم تائیمه سده اول هجری تدوین نشده بود و اطلاعات مسلمین انحصار بمسئوعاتی داشت که تابعین صحابه پیغمبر که خود شاهد و ناظر وقایع صدر اسلام بودند شفاهاً نقل و سینه بسینه بآنان رسیده بود .

آنچه باعث تدوین تاریخ اسلام و سیره رسول مکرم گردید، دل بستگی مسالمین و اهتمام ایشان بدانستن سیره پیشوای اسلام و کیفیت هجرت و غزوات و سرایای آنحضرت و چگونگی دعوت اسلامی بود که معمولاً از کسانی که در این زمینه ها اطلاع داشتند و یا خود درک فیض حضور در این مشاهد نموده بودند کسب اطلاع میشد .

ازین رفتن صحابه و تابعین که در واقع منبع اطلاعات دست اول در موضوعات تاریخی بودند سبب گردید که مسلمین آنچه را سینه بسینه شنیده بودند ثبت کنند تا از دستبرد حوادث محفوظ ماند .

زیرا اینگونه اطلاعات صرف نظر از اقناع حس پژوهش و استطلاع افراد، در واقع منبع تفسیر و حدیث و فقه اسلام بوده است . چه سیره رسول اکرم بسیاری از آیات را تفسیر مینمود و از اسباب نزول آیات و سور قرآن حکایت مینمود . همچنانکه زندگی آنحضرت که در واقع مجموعه افعال و احوال آنجناب است منبع و مدزک قسمت مهمی از فقه اسلامی است .

حتی میتوان ادعا نمود که تاریخ اسلام و سیره رسول اکرم در ردیف

منابع اولیه تمامت علوم اسلامی و علوم قرآن (مانند علم قرأت و تفسیر) بشمار میرود . چنانکه (حدیث یعنی مجموعه مشاهدات و منقولات صحابه از رسول خدا) پایه و مایه تاریخ و سیره نبوی محسوب میگردد .

منتهی حدیث قبل از تفکیک بخشهای آن ، مجموعه‌ای از گفتار و کردار رسول اکرم و سیره آنحضرت بود که سنت نامیده میشد و پس از پیغمبر عمل اصحاب و منقولات آنان نیز بسنت ضمیمه شد . زیرا اصحاب با پیغمبر بوده و آنچه از وی شنیده بودند عمل میکردند و پیغمبر خود بر اعمال آنان نظارت داشت .

علاوه که اصحاب در نظر اکثریت مسلمین ، عدول است بشمار میرفتند . بنابراین عمل و گفته آنان (بعقیده جماعت) برای دیگران حجت بود . منتهی بعداً برای امتیاز گفته رسول اکرم از اصحاب ، منقولات نبوی را حدیث ، و منقولات از صحابه را اثر نامیدند . گاهی هم مجموع را در مقابل قرآن کریم ، حدیث مینامیدند .

باری قسمت بیشتری از آثار (جمع اثر) مربوط بسیره رسول اکرم و غزوات آنحضرت است که بعداً بصورت مفازی و سیر تدوین گردید .

از آغاز ، تدوین احادیث احکام مورد خلاف صحابه بوده است . جمعی چون خلیفه دوم اینکار را بعلی شایسته نمیدانستند . ولی کتابت و تدوین آثاریکه ارتباط بزندگانی و جنگهای آنجناب داشت مورد این ممانعت نبوده است . لذا جمعی از تابعین ، سیره پیغمبر را برشته تحریر درآوردند .

از آنان عروه بن زبیر بن عوام (۲۳- ۹۲ یا ۹۶ هـ)^۱ است که یکی از فقهای سبعة مدینه بوده وی پسر زبیر صحابی معروف پیغمبر و شیخ حدیث ابن شهاب

زهری است.^۲

دیگر ابان بن عثمان بن عفان (۲۲ - ۱۰۵ هـ) است که وی نیز از فقهای مدینه و همسفر عروقه بن زبیر و شیخ زهری بوده است.

دیگر از اینان: موسی بن عقبه و عبدالله بن وهب^۳ و عبدالله بن ابی بکر بن حزم و عاصم بن عمر بن قتاده و محمد بن مسلم زهری و عبدالرحمن بن مفیره (۱۲۵ هـ) شاگرد زهری و وهب بن منبه یمنی (۳۴ - ۱۱۰ هـ) میباشند.

نامبردگان همه از اهل مدینه بوده اند. و همزمان طبقه اخیر، جمعی نیز در بصره بکار تدوین سیر و مغازی پرداختند که از آن جمله سلیمان بن طرفان (۱۴۳ هـ) و معمر بن راشد (۱۴۵ هـ) میباشند که ابن سعد و بلادزی و طبری از آنان نقل میکنند.

باری چنانکه یاد کردیم سیره پیغمبر و مغازی آنحضرت، همان آثار و روایاتی بود که صحابه و تابعین بخاطر سپرده و نقل میکردند. ولی ناقلین دست اول بواسطه جنگهایی که پس از پیغمبر در جزیره العرب با اهل رده و سپس با ایران و روم صورت گرفت، رویدار نیستی میرفتند.

در این هنگام بود که وجود روایات و محدثین از پیغمبر و صحابه ارزش بازر خود را کسب کرده و حتی گروهی برای اخذ حدیث از یاران رسول خدا یا تابعینی که بکثرت نقل حدیث شهرت داشتند، مسافرت نمودند. چنانکه از سعید بن مسیب نقل شده^۴ که روز و شبهایی برای يك حدیث و در جستجوی

۲- وفيات الاعیان ج ۲ ص ۱۸

۳- ركة الوافی بالوفیات صفدی ج ۱ ص ۷.

۴- وی یکی از بزرگان تابعین است که مرسلات وی اصح مراسیل شمرده شده (تهذیب

التهذیب ۱/۳۶۰) این خلکان فوت و پرا بتردید در سال ۹۱ تا ۱۰۵ هـ نوشته است.

ناقل آن درسفر گذرانیدم^۵.

جمعی نیز برای کسب شهرت یا بطمع مال رنج این سفرها را بخود هموار میساختند زیرا باگرفتن وجهی ، حدیث را که از ناقل اصلی شنیده بودند برای طالب حدیث نقل میکردند یا بهمین قانع بودند که درسلسله رواه حدیث ، نام آنان ذکر شود . چنانکه گروهی برای استماع احادیث غریبه سفر میکردند ، زیرا دانستن اینگونه احادیث موجب اشتهاشخص و مرجعت وی در نقل آنها میگردد .

پیداست که با گذشتن یکقرن از زمان صدور حدیث که مدار تحدیث ، نقل شفاهی بوده است ، و از طرفی جمعی اینکار را بدامی مال و منال یا اغراض دیگری انجام میدادند ، اطمینان بصحت احادیث کمتر میشد . علاوه که حافظه هر قدر هم قوی باشد کار نوشته را نمیکند .

لذا عمرین عبدالعزیز باین فکر افتاد که حدیث را جمع کند و بخشنامه ای بوالیان خویش در مراکز حدیث و منجمله بقاضی مدینه ابوبکر بن محمد نوشت که حدیث را جمع کن زیرا میترسم علم علماء نابود شود^۶.

این کار قبلاً توسط مکتب حضرت باقر ع (۵۷ - ۱۰۴ هـ) و بدستور آنجناب در میان شاگردان امام متداول شده بود^۷ و از شاگردان همین مکتب ابوبصیر (-۱۴۷ هـ) و رزازه (-۱۵۰) و محمد بن مسلم (-۱۵۰) و بسام صیرفی (- قرن دوم) را میتوان نام برد که کتبی بانها نسبت داده شده .

۵- علوم الحدیث دکتر صبحی صالح .

۶- طبقات ابن سعد ۲/ ۱۳۴ . ارشاد الساری فی شرح صحیح البخاری ۱/ ۶ .

۷- علم الحدیث تالیف کاظم مدیر شانه چی .

۸- رکن: فهرست نجاشی. فهرست طوسی. تاسیس الشیعه .

بهر حال طبق نوشته ابن حجر^۹ اول کسی که بامر عمر بن عبدالعزیز بجمع احادیث پرداخت ، ابن شهاب زهری عالم حجاز و شام بوده است .

کم کم نوشتن و کتابت علوم مرسوم گردید و جمعی از پیشوایان علمی آن عصر بجمع و تدوین حدیث پرداختند که از آنان محمد بن اسحق (-۱۵۱هـ) پیشوای سیره نویسان و مورخین اسلامی و مالک بن انس (-۱۶۹ یا ۱۷۹) اند که کتابهای این دو برای ما باقی مانده است .

حدیث چنانکه یاد شد جامع بیشتر علوم اسلامی بوده است . یعنی تفسیر و قرأت و سیره و مغازی و قسمت اعظم فقه و تواریخ اسلامی و حتی عقاید که مبنای علم کلام گردید ، همه بعنوان حدیث و آثار نقل میشد .

چه اینکه حدیث دارای چندین صورت بوده . بعضی از احادیث حاکی رفتار و سلوک پیغمبر بوده است بعضی هم عادات و امور مربوط بزندگی و قسمتی حاوی قوانین مدنی و احوال شخصیه و کیفیت جنایات و مجازات آنها بوده است . برخی هم و عطا و اندرز و راهنمایی را متضمن میباشد . جمله ای هم تاریخ را شرح میدهد بدینگونه که آثار و احادیث زندگی پیغمبر را در مکه و مهاجرت ایشان را بمدینه و جنگ ها (غزوات و سرایای) آنحضرت و پیوند زناشویی وی را با امهات مؤمنین معلوم میدارد چنانکه قسمتی از قضایای بعد از آنحضرت از قبیل جنگهای مسلمین با اهل رده و ملل همجوار که تماماً حوادث تاریخی عصر اول اسلامی است بصورت روایت و حدیث ثبت شده است .

همین قبیل روایات تاریخی بضمیمه کتب سیره و مغازی که در قرن اول نوشته شده بود پایه و اساس کتب تاریخ و سیره های مفصل گردید . زیرا

۹- درفتح الباری فی شرح صحیح البخاری .

تمام مورخین اسلامی مایه کتب خویش را از همان احادیث و سیره های روایی (که ما آنرا اثر مینامیم و جزو حدیث بشمار میرود) گرفته اند و شاهد این مدعی آنست که سبک نقل وقایع و حوادث تاریخی با حدیث شباهت کامل دارد^{۱۰} و منقولات تاریخی با همان سلسله سند که در حدیث مرسوم است از مصدر اولی نقل میگردد. و حتی اینگونه تاریخ نویس بعدا هم که تاریخ از سیره مجزا شد تا نیمه قرن چهارم باز مرسوم بوده چنانکه سیره ابن هشام و طبقات ابن سعد و تاریخ طبری بهمین نحو نوشته شده است. و معمولا کسانی که باین سبک (یعنی با ذکر سلسله سند) وقایع را نقل میکردند ، اخباری نامیده میشدند.

از پیشوایان مورخین و سیره نگاران اسلامی هشام بن محمد کلبی (۱۰۶-۱۰۷هـ) است که تألیفات بسیاری در تواریخ عرب بآئوده و مستعربه و وقایع اسلامی دارد، نیز ابو مخنف لوط بن یحیی است که کتب زیادی در تواریخ اسلامی نوشت که از مهمترین کتب وی : فتوح الشام ، فتوح العراق ، کتاب الرده ، کتاب الجمل والصفین والنهران و کتابهای مقتل علی ع ، مقتل الحسین (ع) ، وفات معاویه است که در فهرست ابن ندیم و تأسیس الشیعه یاد شده است و نجاشی نیز کتاب فتوح الاسلام و فتوح خراسان و فتوح فارس را بر نام تألیفات وی افزوده است.

هشام کلبی و ابو مخنف در واقع اولین کسانی هستند که تاریخ را بمعنی وسیعتری (که بعدها نظائر آن را زیاد می بینیم) ، تدوین کردند.

دیگر از پیشوایان سیر و تاریخ اسلامی ، نصر بن مزاحم کوفی است که از ابو مخنف روایت کرده^{۱۱} وی در تاریخ، کتابهای: جمل، صفین، نهران،

۱۰- پرتو اسلام .

۱۱- فهرست طوسی ضمن حال لوط بن یحیی. نقد الرجال تفریسی که نقل از فهرست نموده.

مقتل الحسین ع را نوشت .

دیگر ابائی من تغلب (- ۱۴۱ هـ) است که کتاب الصفین را نوشت^{۱۲} . چنانکه می بینیم در قرن دوم (که این چندتن اخیر میزیسته اند) موضوع تاریخ از سیره رسول اکرم و منازای آنحضرت بمباحث دیگری نیز وسعت یافت و این کار که توسط عبدالله بن ابی رافع شروع شده بود وبوسیله کابی و ابومخنف و نصربن مزاحم تعقیب گردیده بود زمینه تالیفات وسیعتری در تواریخ اسلامی را مهیا ساخت .

از کسانی که سیره ومغازی را بمعنی وسیعتری (از آنچه مربوط به پیغمبر بود) نگاشتند ، واقدی صاحب مغازی و فتوحات الشام است که بسال ۲۰۷ هـ درگذشت ومحمد بن سعد صاحب الطبقات الکبری است که علاوه برسیره رسول اکرم ، مفصلترین گزارش احوال صحابه پیغمبر را تدوین نموده است ولسی اول کسی که سیره پیغمبر وغزوات آنحضرت را بطور مشروح نوشت ، محمد بن اسحق (متوفای ۱۵۱ هـ) است که از کتب متقدمان خویش استفاده کرده ومنقولات روایی را که خود از روات وناقلین حدیث واثرنشیده بود بر آن اضافه نمود .

وی بنقل نجاشی ، از اصحاب حضرت باقر وحضرت صادق بوده است ابن اسحق کتاب السیره را بامر منصور وبرای مهدی عباسی تألیف نمود^{۱۳}

۱۲- این سه تن را علمای رجال شیمه در شمار اصحاب حضرت صادق آورده اند. رك رجال شیخ طوسی، فهرست طوسی، رجال نجاشی . ناگفته نماند که ابومخنف را کشتی از اصحاب امیرالمومنین وامام حسن وامام حسین نیز نوشته است ولی شیخ در فهرست ورجال خود صحبت وی را باحضرت امیر نفی میکند (رك: رجال تفریسی) .

از سیره ابن اسحق دو نسخه توسط علامه حاج شیخ آغا بزرگ تهرانی معرفی شده است یکی نسخه آقای صادق وحدت در تهران و دیگری نسخه مدرسه سپهسالار^{۱۴} .

نسخه‌ای نیز توسط دوست دانشمند دکتر صلاح‌الدین منجد (رئیس سابق معهد المخطوطات العربیة فی القاهرة) معرفی گردید. نسخه اخیر که بسیار قدیمی است در کتابخانه اسکوریا ل نگهداری میشود و طبق نقل شفاهی ایشان، از روی عکس همین نسخه کار چاپ این اثر مهم در دست انجام است .

این کتاب ترجمه هم شده است و نسخه‌ای از ترجمه آن نزد آقای دکتر یحیی مهدوی میباشد^{۱۵} . نسخه‌ای نیز در کتابخانه انستیتوی شرقشناسی شهر دوشنبه مرکز تاجیکستان شوروی است .

سیره ابن اسحق توسط ابن هشام، ابو محمد عبدالمک متوفای ۲۱۸ هـ از حشو و زوائد تنقیح گردید و با اضافاتی بنام سیره النبی یا سیره ابن هشام جای سیره ابن اسحق را گرفت .

ابن هشام ضمن شرح نسب‌نامه پیغمبر مینویسد: من این کتاب را از حضرت اسماعیل و اولاد وی که در سلسله نسب پیغمبر واقعند شروع میکنم. و سایر اولاد اسماعیل را که ربطی بنسب پیغمبر ندارند برای اختصار حذف میکنم. نیز قسمتی از آنچه را ابن اسحق در سیره خود آورده که مربوط به پیغمبر نیست و در قرآن هم نیامده و جنبه تفسیری هم ندارد ذکر نکردم. همچنین اشعاری را که به تناسب آورده و شعر شناسان از آن اظهار بی‌اطلاعی میکنند یا قضایائی که ذکر آنها موجب آزردهی مردم میشود همه را ندیده گرفتم ولی بقیه کتاب را بتمامی در این تألیف آوردم .

سیره ابن اسحق بیک واسطه بابن هشام رسیده است . چه اینکه ابن

هشام مرویات سیره ابن اسحق را بوسیله زیاد بکائی از وی نقل میکند .
ظاهرا سیره ابن اسحق توسط جمعی روایت شده است که از آنجمله
زیاد بن عبدالله بکائی و سلمة بن الفضل الابرش و محمد بن سلمه حرانی و یونس
ابن بکیر کوفی میباشند^{۱۶} .

ولی ابن هشام فقط بروایت بکائی اعتماد داشته و آنچه را بکائی با
دیگران همداستان نبوده است وی در سیره خود نیآورده^{۱۷} .
در قرون اولیه، کتب روانی اعم از قرائت یا حدیث و یا انساب و اشعار
عرب، توسط راویانی بطبقات بعدی نقل میگردید^{۱۸} .

سیره ابن هشام مهمترین و وثیق ترین و در عین حال قدیمترین سیره ای
است که به ما رسیده است و لذا پس از وی مورد نظر سیره نویسان و مورخین
بعدی بوده است. بطوریکه میتوان گفت کار تمام مورخین بعدی در تدوین سیره
پیغمبر، کم و زیادی است از سیره ابن هشام .

از این کسان، سهیلی، ابوالقاسم عبدالرحمن بن عبدالله اندلسی متوفای
۵۸۱ ه است که آنرا شرح نموده و نام شرح خویش را (الروض الأتف) گذارده
است و بر استی اینکار را بگونه ای بایسته انجام داده است^{۱۹} دیگر، ابو ذرخشی
اندلسی (۶۰۴ ه) است که سیره ابن هشام را شرح نموده .

نیز بدرالدین عینی، محمود بن احمد حنفی (۸۵۵ ه) بر قسمتی از
سیره ابن هشام شرح نوشته است که نام آن کشف اللثام فی شرح سیره ابن

۱۶- الوافی بالوفیات صفدی . ۱۷- رلد: سیره ابن هشام .

۱۸- شعر شمس الدین حافظ شیرازی که میفرماید : «قرآن زیر بخوانی با چارده روایت»
اشاره بهمین موضوع است چه هر یک از قرائتهای هفتگانه قرآن بوسیله دو راوی نقل شده است
که گاهی در نقل آن دو از قاری، اختلافات جزئی مشاهده میشود .

۱۹- این کتاب در مصر چاپ شده است .

هشام است .

این کسان هم آنرا بنظم درآورده‌اند :

ابونصر خضراوی قصری، فتح بن موسی (۶۶۳هـ) .

سعدالدین دیرینی، عبدالعزیز بن احمد (۶۹۷هـ)

ابواسحق انصاری تلمسانی .

ابوالحسن، فتح بن موسی القصری (۶۶۸هـ)^{۲۰}.

ابن الشهید، فتح بن ابراهیم (۷۹۳هـ) که نام آنرا (فتح القریب فی

سیرة الحیب) گذارد .

سیرة ابن هشام توسط برهان ابراهیم شافعی اختصار شده است که

بنام مختصر السیره مسمی است. این اختصار بسال ۶۱۱ هـ انجام یافته

است. نیز توسط المؤید بالله یحیی بن حمزه (۷۴۹هـ) تلخیص شده است.

ترجمه‌هایی نیز از سیرة ابن هشام گردیده^{۲۱} که بعضی دارای نام

خاصی میباشد و اخیراً نیز ترجمه و بنام محمد پیامبر اسلام انتشار یافته است.

در اینجا شایسته است از دو تن دیگر از پیشوایان سیره نویس یاد کنیم:

نخستین کس طبری، محمد بن جریر متوفای ۳۱۰ هـ است . چه زحمتی را

که وی در تدوین سیره و مغازی کشیده است نادیده نمیتوان گرفت. زیراتاریخ

کبیر وی موسوم به تاریخ الأمم والملوک، گرچه اختصاص بسیره و مغازی

رسول اکرم ندارد ولی کتابی است که این قسمت را نیز بطور مشروح و جامع

واجد میباشد و حتی از منابعی که در دست ابن هشام نبوده است یا از کسانی

۲۰- گمان میرود وی همان خضراوی قصری است که دوکنیه داشته و سال تولدش در

کشف الظنون بدوگونه (۶۶۸ و ۶۶۴ هـ) نقل شده است .

۲۱- ر.ک: فهرست میکروفیلمهای کتابخانه مرکزی دانشگاه تهران ص ۱۲۶ .

که ابن هشام آنان را درک نکرده، نقل اقوال میکند.
این کتاب تا وقایع سال ۳۰۲ هـ یعنی هشت سال پیش از مرگ مؤلف را
داراست.

تاریخ طبری نیز (مانند سیره ابن اسحاق که توسط ابن هشام تهذیب
و باضافاتی تدوین شده) بوسیله ابن اثیر از اسناد مفصل (که جز برای
محققین، در حال حاضر مفید نیست) تجرید و با منقولاتی از مدارک دیگر
تکمیل گردیده است که برای مراجعه بسیره رسول اکرم بسیار مفید است.
خوشبختانه تاریخ طبری از دیرزمان^{۲۲} ترجمه شده و نسخی از آن
در دست است و قسمتی که حاوی سیره رسول اکرم نیز میباشد در هندوستان
چاپ شده.

همچنین تاریخ ابن اثیر اخیراً توسط آقای عباس خلیلی ترجمه و
بخش سیره رسول اکرم انتشار یافته است.

دومین اثری که در سیره شایسته یادآوری است کتاب بسیار نفیس
الطبقات الکبری ابن سعد، محمد بن سعد کاتب و اقدی متوفای ۲۳۰ هـ است
این کتاب خوشبختانه در زمان ما چند بار انتشار یافته و چاپ تحقیقی
آن که توسط ادوارد سخو ضمن ۹ جلد با فهرس درآید منتشر شده بود
اخیراً در ایران افست گردیده.

طبقات ابن سعد شامل سیره مفصلی از رسول اکرم و صحابه و زوجات
آنحضرت و بزرگان تابعین است.

محتویات حدود دو جلد آن در سیره رسول اکرم و مغازی آنجناب است

۲۲- در سال ۳۵۶ هـ یعنی ۹۶۷ سال پس از درگذشت مؤلف، بامر منصور بن نوح سامانی
توسط بلعمی، ابوعلی، محمد بن محمد متوفای ۳۶۴ هـ از عربی بفارسی برگردانده شد این ترجمه
از لحاظ سادگی و فصاحت از کتب ارزنده نثر فارسی است.

و در سایر مجلدات که شرح حال اصحاب و زوجات بازگو میشود ، مدارک مهمی در سیره پیغمبر می بینیم .

اینک فهرستی از سایر کتب مهم سیره :

۱- آثار محمدی (فارسی)

از فاضل احمد بن تاج الدین حسن استرآبادی که ظاهراً برادر سلطان محمد بن تاج الدین حسن صاحب تحفة المجالس باشد .

(نسخه‌ای از این کتاب جزء کتب اهدائی آقای حکمت بدانشکده ادبیات تهران است) .

۲- الإشارة فی السیرة النبویة

از علاء الدین مقلطای بن قلیچ (۷۲۶) که از کتاب دیگر خویش در سیره بنام (الزهرالباسم فی سیر ابی القاسم) اختصار نموده و نسخه‌ای از این کتاب در کتابخانه دانشگاه علیگردهند ؛ و نسخه‌ای در کتابخانه خدابخش پتنه موجود است .

۳- الاعلام بسیرة النبی علیه الصلوة والسلام

از شمس الدین ابو عبدالله محمد بن ابی المظفر یوسف زرنندی مدنی شیرازی (فهرست میکرو فیلمهای کتابخانه مرکزی دانشگاه تهران ص ۲۸۴) .

۴- اعلام النبوة

از شیخ ابی الحسن ماوردی، علی بن محمد (ص ۴۵ ه) که در ۲۱ باب تألیف شده است .

۵- اعلام النبوة

از شیخ شمس الدین محمد بن عبدالله مکی معروف به ابن ظفر .

۶- اعظم المصلحین

از محمد بن عبدالعظیم یوسف (چاپ قاهره)

- ۷- امتاع الاسماع مقریزی (۸۴۵ یا ۸۴۶ هـ) (چاپ مصر) .
- ۸- الإکتفاء فی مغازی رسول الله و الثلثة الخلفاء
از ابی الربیع سلیمان بن موسی الکلاعی الأندلسی (۵۶۵-۶۳۴) چاپ
سربی .
- ۹- الأنوار المحمدية من المواهب اللدنيه
یوسف بن اسماعیل النبهانی رئیس محکمه حقوق در بیروت (طبع
بیروت) .
- ۱۰- بحار الأنوار مجلد ششم علامه مجلسی (۱۱۱۱ هـ)
(چاپهای سنگی امیربهدار، سربی بقطع رحلی، سربی تهران در چند
جلد) .
- ۱۱- بحر زخار (به فارسی)
از وجیه الدین اشرف که در شرح حال اولاد و زنان پیغمبر و خلفاء
راشدین و عشره مبشره و اصحاب صفة و نیز شرح حال ائمه اثنی-
عشریه تألیف نموده (نسخه ای از این کتاب در کتابخانه ممتاز العلماء
در هندوستان موجود است) .
- ۱۲- بزرگترین مرد تاریخ (به فارسی)
از سید غلامرضا سعیدی ، (به سال ۱۳۳۸ در تهران به طبع رسیده
است) .
- ۱۳- بهجة المحافل و بقیة الامائل ، فی تلخیص المعجزات و السیر و الشائل .
از عمادالدین یحیی بن ابی بکر العامری، بشرح جمال الدین محمد
الإستخر الیمنی . در ۲ جلد بزرگ مصری توسط مکتبه علمیه مدینه
منوره .
- ۱۴- پیشوای اسلام (به فارسی)

- از حسین عمادزاده اصفهانی (چاپ تهران)
- ۱۵- پیغمبر اسلام (به فارسی)
از عرب پور (چاپ تهران) .
- ۱۶- پیامبر (به فارسی)
از زین العابدین رهنما ، (چاپ تهران)
- ۱۷- پیامبر اسلام
از سید حسین صدر شیرازی، (به فارسی) ، (سال ۱۳۳۷ در طهران
طبع گردیده) .
- ۱۸- پیغمبر و یاران او (به فارسی)
از محمدعلی عاکفی (سال ۱۳۶۶ در طهران طبع گردیده) .
- ۱۹- پیامبران (به فارسی)
از جواد فاضل (سال ۱۳۳۹ در تهران چاپ شده) .
- ۲۰- تأثیر شخصیت محمد (ص) به فارسی
از محمدعلی خلیلی (چاپ تهران) .
- ۲۱- تعلیقات الشفاء بتعریف حقوق المصطفی :
از شیخ شهاب الدین احمد بن حسین بن ارسلان رملی شافعی (۸۴۴هـ)
- ۲۲- التعریف بالنبی والقرآن الشریف :
محمد بن علی بن محمد البلاذی الإدریسی الحسنی (مصر ۱۳۴۵ق، سری)
- ۲۳- ترجمه سیرة النبی :
از نظام الماک ابرقوهی در ۱۰۴۲ (نسخه خان ملک ساسانی)
- ۲۴- جواهر العقیدین :
از عبدالله حسینی، نسخه مورخ ۱۰۹۴ موجود در کتابخانه حرم نبوی
مدینه .

- ۲۵- جمع الوسائل فی شرح الشمائل :
- القاری: علی بن سلطان محمد القاری، الحنفی الهروی (۱۰۱۴ هـ) .
- اوله : الحمد لله الذی خلق الخلق والأخلاق .
- نسخه دستخط مؤلف که به سال ۱۰۰۸ هـ نوشته و در کتابخانه فروج سلاطیان در بیروت به شماره { } مضبوط است (رک فهرست المخطوطات العربیه فی مکتبه فروج سلاطیان تألیف دکتر صلاح الدین منجد) .
- ۲۶- جواهر السیره النبویه: (عربی)
از قرنی طلبه بدوی، (چاپ مصر)
- ۲۷- جامع
از ابی محمد بن حبان .
- ۲۸- حاشیه الشفاء :
از برهان الدین ابراهیم بن محمد الحلبی (۸۴۱ هـ) سبط ابن العجمی
که در شوال ۷۹۷ از تألیف آن فراغت یافت .
- ۲۹- الحدائق فی اشرف الخلائق :
از عبدالرحمن بن حمیده. (نسخه مکتبه الحرم النبوی در مدینه) :
- ۳۰- حیوة القلوب (به فارسی) :
از علامه مجلسی، (جلد دوم)، (چاپهای متعدد در ایران) .
- ۳۱- حیوة محمد (ص) :
از محمد حسین هیکل وزیر سابق معارف مصر. چاپ قاهره در ۲ جلد .
- ۳۲- حیوة محمد (الدين والتاريخ) :
از حاج عباس کراره (چاپ ؟ به قطع پستی) .
- ۳۳- حیوة محمد (ص)

- از واشجتون ارفنج ترجمه و تعلیق علی الخربوطی (چاپ مصر)
- ۳۴- خاتم النبیین، محمد بن عبدالله
(سیرة ورسالة) از محمد خالد، (چاپ قاهره) .
- ۳۵- خلاصة الأخبار فی احوال النبی المختار :
از شیخ محمود افندی اسکداری (۱۰۳۶ هـ) که در پنج باب تألیف
نموده .
- ۳۶- خلاصة سیر سیدالبشر :
از محب الدین طبری، احمد بن عبدالله (۶۹۴ هـ) که ضمن ۲۴ فصل
از دوازده کتاب، انتخاب فرموده .
- ۳۷- خلاصة الوفاء باخيار دارالمصطفى : از نورالدین علی بن احمد سمهودی
۳۸- خلاصة السیرة النبویة (مختصر سیره ابن هشام) :
از الهؤید بالله یحیی بن حمزه (۷۴۹ هـ) شارح نهج البلاغه و صاحب
کتاب الانوار المضيئة فی شرح الأخبار النبویة .
(نسخه ای از این کتاب در کتابخانه خدابخش پتینه موجود است) .
- ۳۹- الخمیس فی احوال النفس النفیس از دیار بکری :
قاضی حسین بن محمد مالکی، (چاپ مصر)، جلد آخر این کتاب در
شرح حال خلفاء است .
- ۴۰- دلائل النبوة :
از ابو داود (به نقل ابن خلکان از ابن حجر در تهذیب التهذیب) .
- ۴۱- دلائل النبوة :
از ابی العباس مستغفری، جعفر بن محمد نسفی حنفی (۴۳۲ هـ)
- ۴۲- دلائل النبوة :
از ابی یکر احمد بن الحسین بن حافظ بن علی بیهقی (۵۴۸ هـ) .

- ۴۳- دلائل النبوة :
- از ابن قتیبه ، عبدالله بن مسام (- ۲۶۷ هـ) .
- ۴۴- دلائل النبوة :
- از طلحی ملقب به قواد السنه ، ابی القاسم اسمعیل بن محمد اصفهانی
(- ۳۵۳ هـ) .
- ۴۵- دلائل النبوة :
- از ابی بکر محمد بن حسن موصلی معروف به نقاش (- ۸۵۱ هـ) .
- ۴۶- دلائل النبوة :
- از امام ابواسحق ابراهیم بن اسحق الحرابی (- ۲۸۵ هـ) .
- ۴۷- دلائل النبوة :
- از حافظ ابونعیم اصفهانی ، احمد بن عبدالله (- ۴۳۰ هـ) .
- ۴۸- دلائل نبوت محمدی و شمائل فتوت احمدی ،
ترجمه معارج النبوة مسکین فراهی ، (- ۹۵۴) از مولی مصطفی بن جلال
التوقیعی که در حدود سال ۹۶۴ آنرا بترکی ساخته .
- ۴۹- دلائل نبوت محمدی و شمائل فتوت احمدی (بترکی) .
(ترجمه معارج ...)
- از شیخ محمد بن محمد معروف به آلتی بر مق ، (- ۱۰۰۰ یا ۱۰۰۳ هـ) .
- ۵۰- الدوحة المحمدية : (عربی)
از محمد جواد خفاجی (بسال ۱۲۷۰ در بغداد طبع شده) .
- ۵۱- الدرر فی اختصار المغازی : عربی
از ابن عبدالبر ، به سال ۱۹۶۶ در قاهره چاپ شده .
- ۵۲- رسول اکرم در میدان جنگ (فارسی)
دکتر محمد حمید الله ، ترجمه سعیدی (چاپ تهران)

- ۵۳- راز بعثت : فارسی
از ابوتراب هدایی (چاپ تهران)
- ۵۴- رسول اکرم در میدان جنگ: فارسی
از: پرنس زما، چاپ تهران، ترجمه شده .
- ۵۵- الرسول القائد :
محمود شیث خطاب ، به عربی
- ۵۶- الرسول حياة محمد : (عربی)
از عبدالحمید جوده السحار .
- ۵۷- الرسول الإنسان و اعلام الإسلام :
(چاپ قاهره) .
- ۵۸- روضة الأحاب فی سیرة النبی و الآل و الأصحاب :
از جمال الدین عطاء الله بن فضل الله دشتکی شیرازی (۹۳۰ هـ)
نسخه‌ای از آن که در سده ۱۱ نوشته شده جزو کتب اهدائی آقای
حکمت به دانشکده ادبیات تهران است ، نسخه‌ای نیز در کتابخانه
آستان قدس رضوی است، (رک الذریعه ۲۸۵/۱۲) .
- ۵۹- ذکر یتیم فی ولادة النبی الامی الکریم :
منظومه ایست از مرحوم محمد حسن هراتی متخلص بشیرین سخن ،
(چاپ مؤسسه طبع کتب هرات) .
- ۶۰- الروض الأثف :
از سهیای الإمام ابوالقاسم، عبدالله (۵۸۱ هـ) که در واقع شرح غریب
سیره ابن هشام است - و از بهترین کتب این باب می باشد .
- ۶۱- رهبر عالم حضرت محمد (ص) به فارسی :
از محمد سعید جوهری، ترجمه شجاعی (چاپ تهران) .

- ۶۲- الزهر الباسم فی سیر ابی القاسم :
از علاءالدین مغلطای بن قلیچ (-۷۶۲ هـ) .
- ۶۳- زندگانی محمد (فارسی) .
ترجمه حیوة محمد حسین هیکل مصری ، مترجم عباس خلیلی ،
(چاپ تهران در ۲ جلد) .
- ۶۴- زندگانی محمد .
از توماس کارلایل ، ترجمه عبدالله زنجانی، چاپ تبریز سال ۱۳۴۶ .
- ۶۵- زندگی و آیین محمد (فارسی) .
از دکتر خراسانی، (چاپ تهران در سال ۱۳۳۶) .
- ۶۶- زندگانی پیشوای اسلام (فارسی) :
از عمادزاده، (چاپ تهران) .
- ۶۷- زندگانی محمد (ص) .
از ابوالقاسم پاینده، به فارسی، (چاپ تهران) .
- ۶۸- زندگانی محمد (ص)، فارسی :
از شهابی ، چاپ تهران ، سال ۱۳۱۸ .
- ۶۹- زندگانی محمد پیامبر اسلام (فارسی) :
ترجمه سیره ابن هشام، از سید هاشم رسولی، (چاپ تهران به سال
۱۳۴۸) .
- ۷۰- زندگانی محمد (فارسی) :
از محمد علی خلیلی، (چاپ تهران) .
- ۷۱- سبل الهدی والرشد فی سیره خیر العباد :
از شیخ محمد بن یوسف دمشقی صالحی، که به قول فاضل چلبی
مفصل ترین و بهترین سیره ایست که از متأخرین نوشته اند .

- ۷۲- سبيل الهدى فى السير :
از جلال الدين سيوطى (ب- ۹۱۱ هـ) .
- ۷۳- سيرة النبي (ص) :
از ابو الفداء، اسماعيل بن كثير شامى (ب- ۷۷۴ يا ۷۷۹ هـ) كه به تحقيق مصطفى عبد الواحد ضمن دو جلد در قاهره چاپ شده است .
- ۷۴- سيرة النبي والائمة :
از ابى عبدالله البزوفرى، حسين بن على بن ابى سفیان شيخ مشايخ النجاشى (رك. الذريعه ۱۲/ ۲۸۱) .
- ۷۵- سيرة النبي :
از قاضى فخر الدين محمد بن عبدالله بن عمر، (رك ص ۱۲۶ فهرست ميكروفيامها) .
- ۷۶- سيرة النبي :
اين كتاب ترجمه فارسى سيرة ابن اسحق است، مورخ ۶۷۷ (موزه بریتانیا، ۵۲۰۶۴۷۵) .
- ۷۷- سيرة الرسول (ص) : پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
صور مقتبس من القرآن الكريم وتحصيلات ودراسات قرآنيه. از محمد عزه دروزه ، (در ۲ جلد چاپ حلبى و شرکاء، در قاهره) .
- ۷۸- السيرة الشاميه : (موسوم به سبيل الهدى والرشاد فى سيرة العباد) از محمد بن يوسف الصالحى (ب- ۹۴۲ هـ) . مطالب اين كتاب ضمن السيرة الحاييه آمده است .
- ۷۹- سيرة ابن سيد الناس بصرى شافعى (ب- ۷۳۴ هـ) .
(موسوم به عيون الاثر فى المقازى والشمالى والسير) .
- ۸۰- سيرة ابن ابى طى :

- از یحیی بن حمید حلبی (- ۶۳۰ هـ) .
- ۸۱- سیره ابن فارس لغوی متوفای سال ۳۹۰ هـ، درری
(معجم الأدباء ۸۴/۴) .
- ۸۲- سیره حافظ عبدالمؤمن بن خلف دمیاطی (- ۷۰۵ هـ) :
- ۸۳- سیره حافظ مغلطای :
- از قاسم بن قطلوبغای حنفی (- ۸۷۹ هـ) .
- ۸۴- سیره حلبی (انسان العیون فی سیره الامین المأمون) :
- از برهان‌الدین حلبی (- ۱۰۴۴ هـ) .
- ۸۵- السیره النبویه :
- از ابویعلی (نسخه مکتبه الحرم النبوی فی المدینه) .
- ۸۶- سیره شیخ محمد بن علی شافعی شامی (- ۶۰۰ هـ) .
- ۸۷- سیره ظهیرالدین کازرونی (- ۶۹۴ هـ) :
- ۸۸- سیره عبدالمؤمن دمیاطی (- ۷۰۵ هـ) :
- ۸۹- سیره عبدالغنی مقدسی (- ۶۰۴ هـ) :
- که آنرا قطب‌الدین عبدالکریم جماعلی حنفی (- ۷۳۵ هـ) شرح نموده
و شرح مزبور را (المورد العذب الهینئی فی الکلام علی سیره عبدالغنی)
نام کرده اند .
- ۹۰- السیره النبویه :
- از کلاعی (نسخه مکتبه الحرم النبوی فی المدینه) .
- ۹۱- سیره النبی :
- از ابی عمرو صالح بن اسحق جرمی نحوی (- ۲۲۵) .
- ۹۲- سیره النبی :
- از ابن کثیر، ابی‌الفداء اسماعیل بن کثیر (- ۷۴۷ هـ) که بنام سیره

- ابو الفداء نیز مشهور است ، چاپ قاهره در ۲ جلد .
- ۹۳- سیره النبی :
- از محب‌الدین طبری، احمد بن عبدالله (- ۹۶۴ هـ) .
- ۹۴- السیره المختاریه :
- از قاضی نعمان، و این منظومه‌ای است در سیره رسول اکرم .
- ۹۵- سیره النبی: (فارسی)
- از قاضی مجدالدین محمد بن عبدالله بن عمر که از سیره ابن هشام
گزین وبه فارسی برگردانده است، (رک فهرست میکرو فیلمهای کتابخانه
مرکزی دانشگاه تهران ص ۱۲۶) .
- ۹۶- سیره عزالدین کتانی ،
از عزالدین کتانی بن عمر بن جماعة .
- ۹۷- سیره علاءالدین خلاطی حنفی (- ۷۰۸ هـ)
- ۹۸- المغازی : از معمر بن راشد .
- ۹۹- المغازی: از نجیح‌المدنی که در ایام هادی عباسی درگذشت (رک :
فهرست این ندیم) . پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
- ۱۰۰- الشفاء بتعریف حقوق المصطفی
- از قاضی عیاض اندلسی متوفای ۹۶۰ تا ۹۸۲ هجری (چاپ مصر) .
- ۱۰۱- شرح (الشفاء بتعریف حقوق المصطفی)
- از ابو عبدالله محمد بن علی بن ابی‌الشریف حسنی تلمسانی موسوم به
المنهل الاصفی) که شارح در صفر ۹۱۷ از تألیف مزبور فراغت
یافته .
- ۱۰۲- شرح الشفاء بتعریف حقوق المصطفی
- از شیخ ابو عبدالله محمد بن حسن بن مخلوف الراشدی .

- ۱۰۳- شرح مواهب :
از محمد زرقانی مالکی، چاپ مصر سال ۱۳۲۵ .
- ۱۰۴- شرح شفاء :
از ابی المحاسن عبدالباقی یمانی که بنام «تلخیص الإکتفاء فی شرح الفاظ الشفاء» نامیده .
- ۱۰۵- شرح الشفاء بتعریف حقوق المصطفی
از شمس‌الدین محمد بن محمد ایچی الشافعی العثماني، (- ۹۴۷) .
که بنام «الإصطفاء لبيان معانی الشفاء» موسوم ساخته و در ۹۳۵ از آن فراغت یافته .
- ۱۰۶- شرح الشفاء بتعریف حقوق المصطفی :
از ابوذر احمد بن ابراهیم الحلبي .
- ۱۰۸- شرح الفاظ الشفاء :
از عماد‌الدین ابوالفداء اسماعیل بن ابراهیم بن الجماعة الكناني القدسی (- ۸۶۱) .
- ۱۰۹- شرح الشفاء بتعریف حقوق المصطفی
از سید قطب‌الدین عیسی الصفوی .
- ۱۱۰- شرح الشفاء بتعریف حقوق المصطفی
از شیخ زین‌الدین بن اشعاقی حلبی .
- ۱۱۱- شرح الشفاء بتعریف حقوق المصطفی .
از شیخ رضی‌الدین محمد بن ابراهیم معروف بابن الحنبلی حلبی ،
«موسوم به موارد الصفاء وموائد الشفاء» .
- ۱۱۲- شرح «الشفاء بتعریف حقوق المصطفی»
از شیخ ابوالحسن علی بن محمد بن اقرمش (اقرس) شافعی (- ۸۶۲)

- ۱۱۳- شرح مواهب اللدنیه :
- از زرقانی مالکی (طی) ۸ جلد بزرگ در مصر چاپ شده) و شاید بزرگترین سیره پیغمبر باشد .
- ۱۱۴- شفاء الاسقام فی سیره غوث الانام :
«رک ۱۳۴ فهرست میکرو فیامها» .
- ۱۱۵- عبقریه محمد (ص)
از عباس محمود عقاد (چاپ قاهره در ۲ جلد) .
- ۱۱۶- عبقریه محمد (ص) (فارسی) .
از اسدالله مبشری، (چاپ تهران ۱۳۳۲) .
- ۱۱۷- عیون الاثر فی فنون المقازی والسير :
از ابن سید الناس (مکتبه الاوقاف حلب) .
از عباس محمود عقاد (چاپ بیروت) .
- ۱۱۸- عذر تقصیر به پیشگاه محمد (ص) فارسی
از جان دیون پورت، ترجمه سعیدی (چاپ تهران) .
- ۱۱۹- عین الیقین فی سیره المرسلین :
از سید محمد گیلانی، (چاپ قاهره) .
- ۱۲۰- فضائل الرسول از ابن حجر (چاپ بیروت) .
- ۱۲۰- الفتح النبوی والمنهج المصطفوی
نسخه کتابخانه عارف در مدینه .
- ۱۲۲- فقه السیره
- ۱۲۳- فتح المتعال : از الامام احمد المقرئ
- ۱۲۴- فضائل الرسول: عربی
از ابن حجر (چاپ بیروت) .

- ۱۲۵- الفكر الخوالد للنبي محمد (ص) : از محمد مأمول (طبع قاهره) .
- ۱۲۶- قیسات من الرسول :
از محمد قطب (چاپ قاهره) .
- ۱۲۷- مجاهدات پیغمبر اکرم از عباس صفائی حایری (چاپ قم) .
- ۱۲۸- محمد الرسول البشیر :
از توفیق الحکیم (چاپ قاهره) .
- ۱۲۹- محمد فی طفولته و صباه، قصه الیتیم الخالد :
از محمد شوکت التونی، (چاپ قاهره) .
- ۱۳۰- محمد القائد الاعلی :
از عبدالمجید ابراهیم هندی (چاپ قاهره) .
- ۱۳۱- محمد الرسالة والرسول :
از نظمی لوقا ، با مقدمه کمال الدین حسین (چاپ قاهره) .
- ۱۳۲- محمد رسول الله: عربی .
از عبدالحلیم محمود، چاپ مصر، به سال ۱۹۵۸ .
- ۱۳۳- محمد الرسالة والرسول :
از نظمی لوقا، چاپ قاهره، به سال ۱۹۵۹ .
- ۱۳۴- محمد رسول الله والذین معه،:
از عبدالحمید جوده السحار (چاپ مصر ، در ۱۹۶۵ م) .
- ۱۳۵- محمد قدوة واسوة :
از محمد تقی مدرس (چاپ بیروت) .
- ۱۳۶- محمد المثل الكامل :
از محمد احمد جاد المولی (چاپ مصر در ۱۹۵۴) .
- ۱۳۷- محمد رسول الله و سیاستمدار : فارسی

- از مونتگری وات (چاپ تهران، در ۱۳۴۸) .
- ۱۳۸- محمد النبی العربی :
- از جمیل ذبیان (چاپ لبنان در ۱۳۸۷) .
- ۱۳۹- محمد وعلی وبنوه : از شریف عسکری .
- ۱۴۰- محمد و تعلیمات عالیة اسلام :
- از کاظم زاده ایرانشهر (چاپ تهران در ۱۳۴۳) .
- ۱۴۱- محمد رسول الله :
- از عبدالحلیم محمود (چاپ مصر سال ۱۹۵۸) .
- ۱۴۲- محمد پیغمبری که از نو باید شناخت: فارسی
از ذبیح الله منصور (چاپ تهران) .
- ۱۴۳- محمد پیغمبر شناخته شده : فارسی
از محمد علی انصاری (چاپ تهران سال ۱۳۴۷) .
- ۱۴۴- محمد خاتم پیامبران (فارسی) :
- از حسینیه ارشاد (چاپ تهران سال ۱۳۴۷) .
- ۱۴۵- محمد در نظر دیگران : نگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
مترجم : محمد علی خلیلی (چاپ تهران) .
- ۱۴۶- محمد (ص) :
- از ابراهام لیتکان ، ترجمه عمر ابوالنصر (چاپ بیروت ، سری و
برلن ، سری) .
- ۱۴۷- محمد وزماداران (فارسی) :
- از احمد صابر همدانی (چاپ قم، در سال ۱۳۴۶) .
- ۱۴۸- محمد رسول الله (ص) :
- از محمد عبدالحلیم محمود و سلیمان ابراهیم الجزائری (ترجمه)

- (بیروت، سری، رقی) .
- ۱۴۹- محمد رسول الهدی والرحمة وشریعتہ الخالده :
از طوماس کارلایل ، ترجمه محمد بن محمد بن عبدالوهاب السباعی
الجبری ، (بیروت ۱۳۵۲ق، سری، ۵۶ ص) .
- ۱۵۰- محمد، رساله فی السیره والمولد النبوی :
از محمد بن احمد بن علی اندلسی (- ۷۸۰ ه) .
- ۱۵۱- محمد رسول الله (ص) :
تعریف عبدالحکیم محمود و محمد عبدالحکیم محمود (چاپ قاهره) .
- ۱۵۲- محمد پیامبر خدا (فارسی) :
از ای دنت سلیمان ابراهیم (چاپ مشهد سال ۱۳۴۷) .
- ۱۵۳- محمد رسول اکرم (فارسی) :
از فتحی رضوان، ترجمه محمد علی خلیلی (چاپ تهران) .
- ۱۵۴- مجاهدات پیغمبر اکرم .
از عباس صفائی حائری (چاپ قم، سال ۱۳۳۳) .
- ۱۵۵- مختصر دلائل النبوة (تألیف ابی بکر بیهقی ۴۵۸) .
از سراج الدین عمر بن علی معروف به ابن الملتن (- ۸۰۴ ه) .
- ۱۵۶- مختصر «الشفاء بتعریف حقوق المصطفی» :
از محمد بن احمد الاسنوی الشافعی (- ۷۶۳ ه) .
- ۱۵۷- مزیل الخفاء من الفاظ الشفاء :
از تقی الدین ابی العباس، احمد بن محمد الشمنی (- ۸۷۲ ه) که از
شرح برهان الدین حلبی تلخیص فرموده و اضافاتی از تحقیقات
سخاوی و خویش به آن افزوده، و در ۸۴۷ بیان رسانیده .
- ۱۵۹- المصباح المزیئی فی کتاب النبی ورسله الی ملوک الارض من عربی و

عجمی :

از شیخ عبدالله محمدبن علی انصاری خزر جی مقدسی که در ۷۷۹
تألیف کرده، (نسخهٔ مکتوب در سال ۷۸۳ در کتابخانهٔ خدابخش شهر
پتنه موجود است، رک نشریه سالیانه مکتبه امیر المؤمنین العامة ۸/۳).
۰ (۸/۳)

۱۵۹- مطالع النور السنی المنبئ، عن طهارة نسب النبی العربی :

از شیخ عبدی افندی (نسخهٔ کتابخانهٔ عارف حکمت در مدینه
مورخ ۷۴۱ هـ) .

۱۶۰- معارج النبوة فی مدارج النبوة (فارسی) :

از معین الدین مسکین فراهی هراتی واعظ وقاضی هرات (۹۰۷ هـ)
که در ۸۹۱ تألیف کرده .

(این کتاب در ۲ جلد در هندوستان چاپ سنگی شده است.)

۱۶۱- مغازی رسول الله : از عروقه بن زبیر .

۱۶۲- مغازی رسول الله : از وهب بن منبه .

۱۶۳- مغازی رسول الله : از ابو عبدالله محمد بن عائذ القرشی دمشقی الکاتب .

۱۶۴- مغازی رسول الله : از ابو محمد یحیی بن سعید بن ابان الأموی الکوفی

الحنفی .

۱۶۵- مغازی رسول الله : از زبیری، محمد بن مسلم .

۱۶۶- مغازی رسول الله : از ابن عبدالبر قرطبی (۴۶۳ هـ) .

۱۶۷- مغازی رسول الله : از عبدالرحمن بن محمد الأنصاری .

۱۶۸- مغازی رسول الله : از ابو الحسن علی بن احمد الواحدی (۴۶۸ هـ) .

۱۶۹- مغازی رسول الله : از موسی بن عقبه بن ابی عباس (۱۴۱ هـ) :

۱۷۰- المقستفی فی حل الفاظ الشفاء :

از محمد بن خلیل الحلبي القباقي حنفی (ب ۸۴۹هـ) که از کتاب حافظ
برهان الدین حلبی برگزیده و خویش بر آن اضافاتی افزوده .
(کشف الظنون).

۱۷۱- مصباح الأرواح :

در احوال عرفانی پیغمبر به نظم ، از جمال دهلوی (موزه بریتانیا) .
۱۷۲- مطلع النور:

از عباس محمود عقاد (چاپ مصر) .

۱۷۳- منتهی السؤل فی مدح الرسول :

از حسن بن عبدالرحمن بن عذره المغربی الانصاری که در نفتح الطیب
از جلد ۲۵ آن نقل مدایح رسول اکرم نموده و به قول صاحب الانوار
المحمدیه بزرگترین کتابی است که درباره رسول اکرم (ص)
نوشته شده .

۱۷۴- مناهل الصفا فی تخریج احادیث الشفاء :

از سیوطی ، این کتاب اگرچه در حدیث است ولی موضوع احادیث
آن سیره رسول اکرم است .

۱۷۵- المواهب اللدنیة قسطلانی (ب ۹۲۳هـ) :

(در ۲ جلد بزرگ در طنطا چاپ شده) .

۱۷۶- نبی البر محمد (ص) المختار من سیره ابن هشام :

اختیار و تحقیق ابراهیم الأبیاری (چاپ قاهره) .

۱۷۷- نورالیقین فی سیره سید المرسلین :

از شیخ محمد خفرجی (چاپ مصر در ۱۹۱۹ م) .

۱۷۸- وفاء الوفاء :

از نورالدین علی سمهودی (ب ۹۱۱هـ) (چاپ مصر) و جلد دوم مربوط
به مدینه است .